

Správa o iniciatíve Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika, aby sa štátnym sviatkom stal „Vznik Česko-Slovenska.“

Základným zmyslom existencie Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika je hlásať pravdu o našom národnom hrdinovi, udržiavať dôstojnosť jeho pamiatky a šíriť objektívne hodnotenie jeho veľkých zásluh o vznik samostatného česko-slovenského štátu.

V tomto duchu, pred rokom, 14. októbra 2017 XXVII. Valné zhromaždenie našej Spoločnosti prijalo uznesenie o tom, že „Spoločnosť sa bude usilovať, aby v roku 2018 bol v Národnej rade Slovenskej republiky prijatý zákon o štátnom sviatku „Vznik Česko-Slovenska.“ Dnes je teda namieste poskytnúť tomuto valnému zhromaždeniu správu o ľudoch, krokoch a výsledkoch spätých s našou iniciatívou. O niektorých krokoch a dokumentoch ste boli – a verejnosť – informovaní už v júnovom mimoriadnom čísle časopisu Bradlo, vydanom k storočnici vzniku Česko-Slovenska.

Správna a Dozorná rada Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika si hlboko uvedomovala morálnu povinnosť našej Spoločnosti ísť do tejto akcie. Na svojom zasadnutí dňa 25. novembra 2017 sa zoznámila s vyargumentovanou koncepciou iniciatívy a jej hlavným cieľom: predložiť trom najvyšším predstaviteľom štátu a poslancom Národnej rady Slovenskej republiky návrh zákona o štátnom sviatku „Vznik Česko-Slovenska,“ vrátane 100 podpisov osobností z viacerých spoločenských oblastí. Zároveň ma správna rada splnomocnila konať v tejto veci v celom rozsahu. Správy o priebehu a stave realizácie celej akcie boli podané na zasadnutí Správnej rady našej Spoločnosti dňa 17. marca a 23. júna 2018.

Našu iniciatívu sme odštartovali v prvých hodinách Nového roka, v sychravej hmle pod Štefánikovou sochou na nábreží Dunaja. Začali sme podpisom pani Tamary Dudásovej, rodenej Štefánikovej. Ona – praneter Milana Rastislava Štefánika, tak ako všetci ďalší signatári, si osvojila podstatu nášho návrhu, že názov štátneho sviatku má byť „Vznik Česko-Slovenska,“ má to byť sviatok každoročný a sláviť sa má v poslednú októbrovú nedeľu. Hoci bol zoznam signatárov nášho návrhu už uverejnený v spomínanom mimoriadnom čísle časopisu Bradlo, predsa ešte uvediem pár mien signatárov: prezidentka Ligy proti rakovine Eva Širacká, hrdina prehradenia Dunaja Július Binder, predseda SAV Pavol Šajgalík, exprezident Rudolf Schuster, kozmonaut Ivan Bella, viacnásobný stvárniteľ Masaryka herec Martin Huba, predseda Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Pavol Sečkář, prezident Slovenského olympijského výboru Anton Siekel, priemyselník Vladimír Soták, herecká legenda Emília Vášáryová, režisér Tisícročnej včely Juraj Jakubisko, trojnásobný olympijský víťaz Michal Martinkán, štvornásobný paralympijský víťaz Ján Riapoš, spisovateľ Anton Hykisch, básnik Lubomír Feldek, textár Kamil Peteraj, výtvarník Miroslav Cipár, ktorý dal konečný estetický tvar výslednému Pamätnému spisu Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika.

Uvedením niekoľkých mien signatárov som chcel len ukázať, že sme za pol roka získali podporu veľmi významných osobností a pri tom rozmanitých ľudí, ktorí svojim podpisom ocenili našu iniciatívu ako aj náš konkrétny návrh štátneho sviatku.

Mohol by som pokračovať meno za menom, vrátane členov a čestných členov našej Spoločnosti. Priatelia, ďakujem Vám za podpisy a spoluprácu, ďakujem aj všetkým tým čo našu iniciatívu podporili.

Pripomínam, že bezprostredným podnetom k iniciatíve našej

Spoločnosti bola škandalózna diskusia v Národnej rade SR o poslaneckom návrhu na štátny sviatok 28. október, ktorá sa udiala tesne pred našim minuloročným valným zhromaždením.

V priebehu tohto roka došlo k dvom skutočnostiam, ktoré sa bezprostredne týkali našej iniciatívy. Tou prvou bol vládny návrh zákona o štátnom sviatku 30. október zo dňa 23. mája 2018, druhou zasa zákon, ktorý vstúpil do platnosti 1. mája 2018 a znamenal rast príplatkov za prácu v nedeľu a vo sviatok. Zároveň však treba uviesť, že skupina poslancov opäť zopakovala podanie návrhu zákona o štátnom sviatku 28. október.

Toto všetko bolo verejne známe, ale ďalšie oslovené osobnosti vedome podpisovali našu iniciatívu. Vyzdvihovali, že náš návrh je založený na autentickom historickom procese, ktorý viedol k vzniku Česko-Slovenska, na hodnote vzniku spoločného štátu ako záchrany slovenského národa a na hodnote trvajúceho potenciálu svetovej výnimočnosti vzťahov dvoch susediacich národov. Oceňovali, že v našom návrhu majú adekvátne miesto všetky najvýznamnejšie osoby a subjekty, ktoré sa o vznik vlastného samostatného štátu pričínili a zaslúžili, a že náš návrh eliminuje žľcovitý spor o dátumy.

Pri získavaní podpory pre náš návrh sa však v diskusii s niekoľkými poslancami z niektorých klubov ukázalo, že je pre nich prvoradá či už koalíčná alebo opozičná klubová disciplína a nie úsilie čo naj dôstojnejšie riešiť vec štátneho sviatku.

Dňa 12. júna bola predsedom všetkých poslaneckých klubov doručená Výzva Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika, ktorá obsahovala náš návrh zákona spolu s argumentáciou prečo názov sviatku „Vznik Česko-Slovenska,“ a prečo sa má sláviť v poslednú októbrovú nedeľu. Ďalší deň, teda v deň konania prvého čítania dostali túto výzvu aj poslanci Národnej rady SR.

Spory o dátum boli sprievodným znakom rokovania parlamentu 13. júna pri prvom čítaní vládneho návrhu ako aj pri prvom čítaní poslaneckého návrhu štátneho sviatku. Do ďalšieho čítania postúpil nezmenený pôvodný vládny návrh.

Výsledným produktom našej akcie je Pamätný spis Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika, ktorý sme hodli ako tri skupiny signatárov odovzdať najvyšším predstaviteľom štátu- prezidentovi, predsedovi národnej rady a predsedovi vlády v auguste, to jest ešte pred rokovaním parlamentu v druhom čítaní vládneho návrhu. Každý z troch exemplárov pamätného spisu obsahuje venovanie Správnej rady našej Spoločnosti, jej výzvu, aby každý z troch predstaviteľov štátu zväzil či vládny návrh je takým vhodným riešením, ktoré koncepčne a reálne obstojí aj pred blízkou budúcnosťou slovenskej spoločnosti, ďalej pamätný spis obsahuje výzvu našej Spoločnosti poslancom Národnej rady Slovenskej republiky a zoznam signatárov našej iniciatívy s ich originálnymi podpismi.

Predseda Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika Jozef Božik požiadal listom vrchnosti o prijatie skupiny našich signatárov, ktorá by im osobne odovzdala tento pamätný spis. Tri skupiny signatárov tvorili významné osobnosti, ktoré sú priam tvárou Slovenska. Na tento list však za 2 mesiace písomne neodpovedal ani jeden úrad.

Napokon bol Národnou radou SR prijatý Zákon č.281/2018 Z. z., ktorým sa v §4a Prechodné ustanovenie píše „V roku 2018 je 30. október – výročie Deklarácie slovenského národa štátnym sviatkom ...“ Chcem zdôrazniť, že ustanovenie Slovenskej národnej rady a Deklarácia slovenského národa z Turčianskeho Svätého Martina je súčasťou aj konceptu nášho návrhu štátneho sviatku, založeného na autentickej histórii a nie na dodatočných dobových interpretáciách historických udalostí.

Týždeň pred jednorazovým štátnym sviatkom sme zverili doručenie 3 pamätných spisov Slovenskej pošte, stále patrí k tým dôverhodnejším subjektom.

V sprievodnom liste, ktorý v mene Správnej rady poslal trom predstaviteľom štátu predseda našej Spoločnosti sa píše „vzhľadom na blížiaci sa deň jednorazového štátneho sviatku, si Vám dovoľujeme poslať tento pamätný spis s originálnymi podpismi, ktorý svoju aktuálnosť nestratí ani po 30. októbri 2018.“

Už v štádiu pripomienkovania vládneho návrhu štátneho sviatku namietala proti nemu tripartita. Jej podnikateľská časť zdôvodňovala svoj nesúhlas tým, že štátnych sviatkov a dní pracovného pokoja je veľa, dôjde k výpadku produkcie a nárastu celkových nákladov zamestnávateľov, vrátane zvýšených príplatkov a odvodov.

Spory o peniazoch pri štátnom sviatku pripomínajú situáciu, keď Ježiš Kristus vyhnal kramárov z chrámu. Štátny sviatok má iné hodnoty a iné zisky ako sú peniaze. Ale má, pravdaže, aj ekonomické a finančné súvislosti. Tak aké sú pri našom návrhu štátneho sviatku v poslednú októbrovú nedeľu a aké sú pri jednorazovom dátumovom štátnom sviatku, ktorý pripadol na pôvodný pracovný deň?

Presná odpoveď by mohla vzniknúť z iba veľmi zložitých prepočtov, a zrejme až po skončení roku 2018, vzhľadom na úplnosť štatistických údajov. Ale istý obraz ekonomických súvislostí oboch návrhov dostaneme zo známych čísiel.

V roku 2017 bol slovenský HDP na 1 pracovný deň v bežných cenách 344 miliónov EUR.

Jeden štátny sviatok miesto pracovného dňa v tomto roku znamená výpadok HDP mierne väčší. Nášho návrhu sa tento výpadok netýka.

Osobné náklady za všetkých zamestnancov na 1 deň štátneho sviatku (na základe údajov z roku 2017) by sa zvýšili o 306,8 milióna EUR. V prípade nášho návrhu týkajúceho sa len ľudí pracujúcich v nedeľu by sa osobné náklady zvýšili o 113,3 milióna EUR. To je rozdiel 193,5 miliónov EUR v prospech nášho návrhu. Čo sa týka celkových nákladov na zvýšenie príplatkov ľuďom pracujúcim v nedeľu v prípade, keď sa nedeľa stane štátnym sviatkom, tak ide o necelých 20 miliónov EUR. Voľne povedané náš návrh štátneho sviatku je o stá milióny EUR vhodnejší ako je jednorazový štátny sviatok.

Prepáčte tento zjednodušený ekonomický exkurz, ale je potrebné na túto stránku poukázať aj preto, že našu iniciatívu svojim podpisom podporili aj vedúce osobnosti Klubu 500, združujúceho najväčších slovenských zamestnávateľov, a to Vladimír Soták a Štefan Rosina. Upozorníť na to treba aj preto, že v dôvodovej správe vládneho návrhu sa píše „predkladaný návrh nemá vplyv... na podnikateľské prostredie, sociálne vplyvy...“

Keď sme už pri dôvodovej správe vládneho návrhu, o štátnom sviatku je v nej 5 riadkov. V nich aj formulácia: „V roku 2018 si pripomíname sté výročie prijatia Deklarácie slovenského národa...“ Túto vetu jedného štátneho úradníka opakovali mnohí, čo mali dočinenia s návrhom. O čom táto veta vypovedá? Predovšetkým o nedbalosti.

1. Nepripomíname si výročia, ale historické udalosti spred iks rokov. Pripomínať si sté výročie dnes znamená, že súčasníci si pripomínajú sami seba.

2. Štátny sviatok, ktorý sa viaže na historické udalosti sa nepripomína, ale svätí. Nesvätíme, neslávime, neoslavujeme výročia, ale historické udalosti.

Viacere štátne sviatky a dni pracovného pokoja sa dnes, žiaľ, všeobecne vnímajú ako pracovné voľno. Takto vyzerajú, fungujú, a na ich samotný historický či vznešený dôvod sa zabúda. Ten sa ocitá na okraji cielenej pozornosti štátu aj spoločnosti. Sme mladý štát,

ale existujeme už štvrté storočia. Bolo času až-až, aby sme mali stanovený kompletný poriadok konania štátneho sviatku, záväzný pre všetkých, poriadok, ktorý eliminuje predovšetkým nečinnosť, ale aj svojvoľné aktivity jednotlivých predstaviteľov, úradov a inštitúcií.

Inou záležitosťou je, že žijúci predstavitelia neraz oslavovali a oslavujú bez tých, ktorí boli priamymi aktérmi príslušnej historickej udalosti a ešte žijú, či ešte žili.

Vznik spoločného štátu Slovákov a Čechov sme oslávili. Hovorilo sa najmä o zmene štátu z Rakúsko-Uhorska na Československo, ďalej o zmene formy vlády z monarchie na republiku. Takmer nikto však nehovoril o tom, že vznik Česko-Slovenska, vrátane nastolenia moci nového štátu na celom území v hraniciach stanovených Mierovou konferenciou, bol národnodemokratickou revolúciou, životne dôležitou pre slovenský národ. Napríklad, v rakúskej časti ríše bolo všeobecné volebné právo zavedené v roku 1907, v Uhorsku až do konca jeho existencie malo právo voliť necelých 5% obyvateľstva. Po bojoch o Slovensko v rokoch 1918/19 vo voľbách v roku 1920 mali volebné právo aj ženy na Slovensku. Tak ČSR patrila k prvým trom štátom na svete, v ktorých mali ženy právo voliť. Vo Francúzsku sa tak stalo až po druhej svetovej vojne, vo Švajčiarsku ešte o desaťročia neskôr. Dal by sa uviesť celý rad príkladov o tom ako bol vznikom a nastoľovaním Česko-Slovenska odstránený systém maďarského národného útlaku a pozostatky uhorského feudalizmu.

Spoločenské, politické a kultúrne podujatia, ktoré sa v priebehu tohto roka, ale najmä v októbri, uskutočnili v Čechách a na Slovensku s účasťou štátnych predstaviteľov oboch republík, sú významnou hodnotou aj novým živým podnetom pre vzťahy našich blízkych národov v budúcnosti.

Jednorazový štátny sviatok sme oslávili. Čo sa však z hľadiska konceptu našej slovenskej dejinnej pravdy ním vyriešilo? Jedni viac, iní menej cítíme, že jednorazovosť štátneho sviatku je problémom, pre niektorých omyl, pre iných rovno hanba. Problémom sú aj výklady udalostí a interpretácie, ktoré sú v rozpore s autentickou históriou a autentickým textom dokumentov. Hneď večer 30. októbra sa v RTVS opäť pochytili zástancovia 28. a 30. októbra.

Už v čase prijímania vládneho návrhu zákona o štátnom sviatku, ale aj po jeho prijatí, z vládneho ako aj z parlamentného prostredia zazneli prominentné hlasy (tých čo schválili jednorazový sviatok) o viere, že v budúcnosti bude prijatý štátny sviatok venovaný vzniku československého štátu. A prečo to nemohlo byť dnes? Až by sa žiadalo povedať, „Priatelia, dovidenia o sto rokov.“

My sami v Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika si musíme položiť základnú otázku a nastaviť ju aj štátnej vrchnosti.

Tá otázka znie: „Môže byť dôstojný štátny sviatok venovaný vzniku Česko-Slovenska bez Milana Rastislava Štefánika?“

Nemôže! Pretože len štátny sviatok, v ktorom Štefánik zaujme kľúčové miesto, vyrastá z našej autentickéj národnej histórie a vypovie pravdu o našej národnej záchrane.

My, Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika spolu s Nadáciou Milana Rastislava Štefánika sa máme a musíme naďalej usilovať o najdôstojnejšie uctenie životného diela nášho národného hrdinu v podobe každoročného štátneho sviatku venovaného vzniku Česko-Slovenska. Nepatrí sa vzdávať. Veď poznáte Milanovo krédo: „Ja sa prebijem, lebo sa prebiť chcem.“

*Piešťany 17. novembra 2018
Pavol Kanis*